

Errepublika Baltikoetako hizkuntz legeak

"Txillardegi"

Ohar pare bat hasi aurretik.

Alde batetik, legeak berak irakurtzea eta berrirakurtzea bezalakorik ez dagoela lege horiek ezagutzeko. Aintzinsolas honek, beraz, abiabide izan nahi du; eta ez ordezkabide.

Beste alde batetik, berriz, besterik gabe prentsa bidez irakurleak ongi dakienez, Sobietar Batasun-ohia osatzen zuten Errepublika Federatuak, are berorien barneko eskualde autonomoak eta maila askotako etniak eta herri-atalak berak ere, gaitzeko aldakuntzatan barrena abiatu dira.

Gaur hemen alderatu eta solastatuko ditugun hiru hizkuntz lege nagusiok, horretara, 1989koak izanik, oinarrizko abiapuntuaren ideia orokorra eman dezakete; baina hiru urte istilutsu honetan bai legeak, eta bai herri-erantzunak ere, mamituz eta korapilotuz joan direla azpimarratu beharrik ez dago.

«Errusiera izan da berrogei-ta-hamar urtez, legez eta ideologiaz, hizkuntza nagusia: aurrerapenaren hizkuntza, sozialismoaren hizkuntza, nazioartekotasunaren hizkuntza; baltikar hizkuntzak, aldiz, etxe-barneko mintzaira zirelarik»

Ahalean (ez baita urrun honetatik beti han gertatua erraz ulertzen) hiru Errepubliketako egoeraren segizioa egin behar litzateke. Eta BAT honen hurrengo aleetan ere egiteko asmoa bederen badugu.

Hiru oinarri nagusiak

Baltikar nazioen hizkuntz arazoak hurrenkera honetan legezatu dira:

- 1) Estonian: 1989ko urtarrilaren 18an (39 artikulua).
- 2) Lituanian: 1989ko urtarrilaren 25an (10 artikulua).
- 3) Letonian: 1989ko maiatzaren 5an (23 artikulua).

Artikuluaren kopurua besterik ez begiratu, berehala ohar daiteke hau: Estoniako legea dela landuena eta zehatzena.

*«Etorkinen olatua
eskergea izan da; eta
Errepubliketako
oreka demografikoa
dardaratu eta
puskatu da»*

Elebitasunari ez

Hiru Legeon irakurketa arretaz eginez gero, puntu bat gailen: Errepublika Baltikoetako legerian ez dago elebitasunik.

Elebitasuna (are eleaniztasuna ere) badago, jakina. Errusiera izan da berrogei-ta-hamar urtez, legez eta ideologiaz, eskualdeetako hizkuntza nagusia: aurrerapenaren hizkuntza, sozialismoaren hizkuntza, nazioartekotasunaren hizkuntza; baltikar hizkuntzak, aldiz, etxe-barneko mintzaira zirelarik.

Hori baino askoz pisuago gertatu dira, halere, Hitler eta Stalinen garaietako populazio-mogimenduak: deportazioak, populu-hilketak, eskualde osoen okupazioa eta errusiarkuntza bortxatua (Estoniako Ekialdean bereziki).

Etorkinen olatua eskergea izan da (eslabiar olatua funtsean, eta errusiarra oro har); eta Errepubliketako oreka demografikoa dardaratu eta puskatu da. Erditsua dira gaur kanpotarrak Letonian (errusieradunak, "de facto"); eta herena

baino aisa gehiago Estonian. Azaldu beharrik ez, hortaz: bi Errepublika horietan batez ere, hirietan eta industrialdeetan, errusiera dago nagusi. Areago "homo sovieticus" delakoaren zerbitzutan urte luzetan barrena bertako nazio-hizkuntzei funtzio nagusi batzu ukatu ondoren.

Egon badago elebitasuna, beraz: bertako nazio-hizkuntza, gehi errusiera. Ez guztiz egokiro "elebitasun diglosikoa" esan ohi den motakoa: errusiera *beharrezko* "goiko" funtzio askotan; estoniera, letoniera, lituaniera, borondate onaren eta *hiritarren nahiaren* mailan utzi zelarik.

Elebitasuna, egotekotan, bertakoen artean aurkitzen da; etorkinik gehienak errusiar elebakarrak baitira.

Halaz ere, hizkuntz lege horietan ez dago lege-mailako elebitasunik, ez dago inolako hizkuntz ofizialkidetasunik. Badaude nazio-hizkuntza *ez dakiten* etorkin batzu (asko izanagatik); ez dago, ordea, etorkin-multzo horiei legokiekeen *multzo-eskubiderik*. Arazoak eta eskubideak *maila pertsonalekoak* dira.

Hiru Errepubliketan *nazio-hizkuntzaren elebakartasuna* ezartzen da oinarritzat: "Estoniar Errepublikako hizkuntza ofiziala, estoniera da" (I. Art.). *Bakarra*, beraz. Bide beretik datoz Letoniako legea (I. Art.), eta Lituaniakoa (I. Art.).

Hain zuzen ere, Errepublika Baltikoetan bertako "hiritargoa" lortu ahalizateko, hizkuntz eskakizunak ipintzeko joera nagusitu da. Baina atal honek azalpen berezi eta luzea merezi luke; eta beste baterako utziko dugu.

Erabilpena bultzatzea

Jaurlaritzako kargudun nagusiei entzun behar izan diegunaz guztiz bestaldera, Baltikoko nazio-hizkuntzen *erabilpena bultzatzea* hartu da helburutzat.

Letoniako Legean, esate baterako, "hizkuntzaren

*«Elebitasuna,
egotekotan,
bertakoen artean
aurkitzen da;
etorkinik gehienak
errusiar
elebakarrak
baitira»*

erabilpena bilatzen da” (3. Art.), “alor ekonomiko eta gizartekoetan”; Lituaniakoan “lituaniar hizkuntzaren garapena eta erabilpena bermatuz” (Hitzaurrean)

Hain zuzen ere, 1989ko Lege horiek “nazio-hizkuntza *mintzabide nagusi bihurtzea* dute helburua” (Lit.; I. Art.)

«Ez dago etorkinei
legokiekeen multzo-
eskubiderik,
eskubideak maila
pertsonalekoak
dira»

Nazio-hizkuntzari lehentasuna

Irlandan ere, jakina denez, gaelikoari aitortu zaio “goreneko lekua”...

Baltikoan ez dugu plegu horretako berbakeria hutsalik aurkituko; nahiz letrazko gorenekotasun horren sinbolo eta eragile izan daitezkeen arrasto batzu hor egon.

Adibidez, Letoniako Lege berrian (eta Letoniak bizi du kinkarik larriena) instituzio ofizialei egindako galdera edo inkestetan, bulego ofizialek *letonieraz* erantzungo dute beti; bai izkribuz, bai ahoz (9. Art.); nahiz-eta eskatzaileak *bereziki* besterik nahi izanez gero, posible izan Administrazioak orduan errusieraz erantzutea. Lehen hitza nazio-hizkuntzaz.

Joera berbera aurkitzen dugu Estoniako Legean (16. Art.): “Estoniako ESS-an pertsona nahiz erakunde bati zuzentzerakoan, instituzio edo erakundeak *estoniera* erabiltzen dute”. Eta honetaraz gero salbuespena: “Eskatzaileak estoniera ez menderatzekotan, errusiera edo beste hizkuntza bat erabiliko litzateke”. Kasu idazkera horri: “errusiera edo beste hizkuntza bat” (alegia, euskaraz aurrenik; eta bestela “gaztelania edo beste hizkuntza bat”...).

«Hiru
Errepubliketan
nazio-hizkuntzaren
elebakartasuna
ezartzen da
oinarritzat»

Burokraten lan-hizkuntza

Legean espreski adierazten ez bada ere, lan-hizkuntza eta zerbitzu-hizkuntza berezten dira Errepublika Baltikoetan.

Zerbitzu-hizkuntza, bezeroarengandik edo hiritar

soilarengandik bertago denez, halako elebitasuna edo "pertonatasuna" somatzen da artikulu batzutan; nazio-hizkuntza *ez denaren* erabilpena, salbuespen gisa utzita.

Lan-hizkuntza, berriz, (lehiatuz *barrukaldeko* hizkuntza, nolazpait esateko) askoz hestuago egiten da nazio-hizkuntzaren eskakizuna: burokraziak *hizkuntza ofizialaz* mamitu eta burutu behar du bere lana. Ez dago "teatorik". *Funtzionariak nazio-hizkuntzaz ari dira lanean*; nahiz tarteka, eta bezeroaren eskubide pertsonalak errespetatzeko, kanpotarren hizkera erabili.

Artez datorren ondorioa, beraz, eta aurren-aurrenik, kanpotarren eskubide pertsonalak bermatzeko, *elebidunak* izango dira funtzionariak oro. Letonian, adibidez: "Administrazio Publikoan diharduten *funtzionari guztiek* behar dute nazio-hizkuntza ulertu, eta egokiro erabiltzeko gai izan" (4. Art.)

Lituanian ere espreski adierazten da, "*goiko mailako funtzionariak*, hasteko, bete behar dituztela hizkuntza eskakizunak (6. Art.); eta zehazki ematen da zerrenda luzea, goreneko mailako burokrate horiek nor diren; "lituaniera jakin behar dutela" argiro idatziz.

Gauza bera Estoniako Legean (8. Art.); bileren Aktak "estonieraz jaso behar baitira". Eta berdin Letonian: bilera ofizialak letonieraz; eta norbaitek beste hizkuntzarik erabiliz gero, egoerari dagokion erakundeak segurtatuko du letonierazko itzulpena (6. Art.).

Toponimia, Antroponimia, iragarki ofizialak

Aginduak zorrotz agertzen dira.

Letonian, adibidez, araudiak eta guzti, iragarkiak, publizitatea, kartelak, eroskien deskribapena, letonieraz eman beharra azaltzen da (20. Art.). Gauza bera Estonian 33. Art..

«1989ko Lege horiek "nazio-hizkuntza mintzabide nagusi bihurtzea dute helburua"»

Bide beretik dator errotulazio guztiaren legeztapena: Lituania, adibidez, 5. Art.. Are entrepresen izendapenaren mugatzea ere: Letonia, 17. Art..

Toponimiari buruzko legeztaketak helburu nabarmen hau dauka: toponimoak *nazio-hizkuntzaz* agertzea; are nazio-hizkuntzaz *bakarrik* agertzea. Ikus honi buruz:

Estonia, 26. Art. (leku izen "bakarra" dio);
Letonia, 16. Art. ("bakarra"; salbuespenak bertako Udalen eskuetan jartzen direlarik);
Lituania, 9. Art. (forma bakarra).

Azpimarragarria da, sintoma gisa, Administrazioak erabiliko dituen tanpoiei buruzko araudi zehatza (Letonia, 19. Art.)..

*«Burokraziak
hizkuntza ofizialaz
mamitu eta burutu
behar du bere lana.*

*Funtzionariak
nazio-hizkuntzaz ari
dira lanean; nahiz
tarteka, eta
bezeroaren
eskubide
pertsonek
errespetatzeko,
kanpotarren hizkera
erabili»*

Bileretako hizkeraz

Hiru Errepubliketara arautu dute propio puntu hau; eta hiruek modu bertsuan.

Ildo nagusia hau da: hiritarrek oro dute nahi duten hizkuntzaz mintzatzeko eskubidea: Estonia, 26. Art.; Letonia, 5. eta 6. Art.; Lituania, 4. Art.. Baina hizlari batek bilera horretan nazio-hizkuntza ez baliatzen, bileraren antolatzaileak *aldibereko itzulpena* bermatuko du.

Irakaskuntza

Esan beharrik ez: lehenetsun osoa eman zaie hiruetan nazio-hizkuntzari irakaskuntza osoan barrena, Unibertsitatea barne.

Aipagarriena, agian, Estoniarrek bermatzen duen ikasguaren elebakartasuna: "Estoniako hiritarrek hezkuntza *eskolaurreko eta orokorra, eskola elebakarretan* jasotzeko eskubidea du" (20. Art.). Eskola elebidunen porrota, are eskola horietako hizkuntz giro ustela, berariaz salatu nahi

izan balute bezala...

Unibertsitatean nazio-hizkuntza ez dakitenei bidea errazteko, erakatsi egingo zaie (ikus adibidez, Estonia, 21. Art., 2. pasarte). Epeak ere eman dira Unibertsitateko alorrean: Letonian, adibidez, datorren 1993ko Maiatzaren 5an bukatuko da Letonieraz jabetzekoa. Hortik aurrera *dena* erakatsiko bide da letonieraz. Ikusiko! Letonieraz ikasteko eskubidea, eta honi dagozkion oinarriak (dirutan eta liburutan) ezin garbikiago utzi dira legean (2. eta 10. Art.).

Oso azpimarragarria da *Tesiak* nazio-hizkuntzaz burutzeko eskubidea: Estonian, adibidez, 22 eta 23. Art.. Sobietar agintaldian, zientzien hazkunderako errusieraz idaztea praktikagoa zela-ta, ukatu egin zitzaizen baltikarrei eskubide hau.

Bibliografiaren mailan testuen urritasuna hor egonagatik ere, Unibertsitateko *lan-hizkuntza nagusia* bertakoa izatea jaso da legean, Letonian, adibidez, 11. Art..

Mass Media

Lehentasuna emateko asmoa dago. Irakur, adibidez, Estoniako Legearen 24. Art..

Alor honetaz Letoniakoa mintzo da ausarkienik (13. Art.): irрати eta telebista saioak "letonieraz" emango dira; eta jatorriz beste hizkuntza batez gauzatutako programetan, bikoizketa egingo da, edo-ta azpi-tituluak erantsiko.

Hizkuntz kalitateaz

Normalean "corpus" delakoaren prestakuntzaz Legeek ez diote ezer (hango hizkuntzak aspaldidanik izan baitira batuak eta osatuak). Baina bi puntutxo aipatuko ditugu.

Lituaniako Dekretu batez (1989ko otsailaren 20koa)

«*Kanpotarren
eskubide
pertsonalak
bermatzeko,
elebidunak izango
dira funtzionariak
oro*»

«*Letonian,
adibidez, araudiak
eta guzti,
iragarkiak,
publizitatea,
kartelak, eroskien
deskribapena,
letonieraz eman
beharra azaltzen
da*»

lituanieraren *egokitasuna* eskatzen da (11. Art.); eta alfabetatze ikasaldiak eskaintzen. Eta bide beretik doa 12. Artikulua, eta xehetasun batzu ematen ere udal-mailako beharrez (15. Art.).

«*Toponimiari
buruzko
legeztaketak
helburu nabarmen
hau dauka:
toponimoak nazio-
hizkuntzaz agertzea;
are nazio-
hizkuntzaz bakarrik
agertzea*»

Letoniakoan, berriz, xehetasun aipagarri bat: "Estatuak "live" (edo "livotiera") hizkeraren hazkundera eta babesa segurtatuko ditu". Livoniera hau suomieraren eta estonieraren adar arkaikoa da, eta Letoniako 12 herriskatan bakarrik mintzatzen da.

Legeen ezarpenaz eta epeez

Epeen alorrean, eta normala denez, Lituania agertzen zaigu hertsienik. Gauza bera kontrolez eta erantzukizunei dagokienez: "Ministeritzetako buruzagiak, departamendu-buruak, deputatuak, entepresa-buruak. instituzioak... izango dira *erantzule zuzenak* legearen betebeharrak" (10. Art.).

Baina Estoniak eman ditu epeak Artikuluz Artikulu, gutxienezko urtebetekoa eta luzeena lau urtetakoa delarik.

«*Lehentasun osoa
eman zaie hiruetan
nazio-hizkuntzari
irakaskuntza osoan
barrena,
Unibertsitatea
barne*»

Letoniako Legean irakurgarriak dira honi buruz ondoko hiru Artikulu hauek:

21. Art.: "Hizkuntzaren Batzordea", eta antzekoak.

22. Art.: Hiritarren kontrako "kalteak indemnitzatzeko beharraz".

23. Art.: Legearen hausleak hauzitara eraman daitezke.

Hauek esanda, onena testuak berak irakurtzea eta alderatzea, esana dugunez.

Txillardegi
EHU/UPVko irakaslea

Estoniar errepublikako hizkuntz legea

Estoniar Errepublika Sobietar Sozialistako hizkuntza ofiziala estoniera da. Estonian, estoniarren lurralde zaharrearan alegia, Estatuak ardura eta babes berezia eskainiko dizkio estoniar hizkuntzari. Estoniera hizkuntza ofizialtzat hartzearekin, oinarri sendoa finkatu da estoniar herria eta kultura gorde eta garatzeko.

Estoniar Errepublika Sobietar Sozialistako gizabanako orok, eta baita enpresa, instituzio edo erakunde orok ere, izango dute bermatut estoniera erabiltzeko eskubidea, bai ahoz eta bai idatziz.

Estoniar Errepublika Sobietar Sozialistak Estonian estonieraren irakaskuntza eta hizkuntza, eta hizkuntza honetan eginiko ikerketak, bermatuko ditu; era berean, estonieraren irakaskuntza eta hizkuntza honetan eginiko ikerketak Estoniatik kanpo ere bultzatuko ditu.

Errusieraren tratamenduari dagokionez, lege hau Batasun osorako komunikazio beharrak eragiten du, eta baita estonieraren ondoren Estoniako ESS-an mintzatzen den bigarren hizkuntza delakoak ere.

Estoniera hizkuntza ofiziala izateak ez ditu inoren eskubide zibilak zapaltzen, bere ama-hizkuntza edozein izanik ere. Estatuak estoniar hizkuntzari babesa emanik ere, estoniar ESS-ak beste nazionalitateetako hiritar guztiak beren hizkuntza erabili eta kultura propioa garatzeko duten eskubide ukaezina onartzen du, eta baita hiritar guztiak legearen aurrean duten berdintasuna ere, ama-hizkuntza edozein dutelarik.

1. artikulua. Estoniako ESS-ko Konstituzioaren 5. artikuluari jarraiki, Estoniar Errepublika Sobietar Sozialistako hizkuntza ofiziala estoniera izango da.

Hau, beraz, Estatu agintaritzak eta gobernu-erakundeek aplikatuko zaie, nola beren ihardueretarako beste hizkuntza bat erabiltzen duten enpresa, instituzio eta taldeei.

Gizabanakoa

2. artikulua. Estoniako ESS-ko lurraldean, gizabanakoak eskubidea dauka komunikatu eta bere zereginak gauzatzeko estoniera erabiltzeko Estatu agintaritzak eta gobernu erakundeetan, nola beren ihardueretarako beste hizkuntza bat erabiltzen duten enpresa, instituzio eta taldeetan.

3. artikulua. Era berean, Estoniako ESS-ean Estatu agintaritzak eta gobernu erakundeetan nola beren ekinbideetarako beste hizkuntza bat erabiltzen duten enpresa, instituzio eta taldeetan zereginak gauzatzeko errusiera erabiltzeko posibilitatea bermatuko da.

Gizabanako batekiko harremanak beste hizkuntzetan egin daitezke, posibilitateen eta ihardueraren helburuen arabera.

4. Artikulua. Gizabanakoekiko komunikazioa eskatzen duen lanbidea duten pertsonentzat, adibidez, exekutibo eta administrari guztiak, agintaritza eta gobernu-erakundeetako pertsonal, erakunde publiko, sistema judizial, lege eta ikuskatze organuak, osasunbide-pertsonal, kazetari, merkatal eta komunikazio enplegatu, istripu eta erreskate zerbitzuetako pertsonal, etab. entzat hizkuntz eskakizun batzu ezarriko dira. Estoniera, errusiera eta beste hizkuntza batzu menderatzea eta erabiltzea ezinbestekoa izango da Lege honen 37. artikuluan xedatutako eskakizunen baitan.

5. artikulua. Menpekoekiko komunikazioetan, exekutiboek eta administratzaileek lehenengoek hautatu hizkuntza erabiliko dute, eskatzen zaien hizkuntz-maila gainditzeko derrigortasunik ez daukatelarik.

6. artikulua. Zerbitzu eta merkataritza, zerbitzuak eskaintzen dituztenek, eskatzen zaien hizkuntz-mailaren mugak gainditu gabe, bezeroek hautatu hizkuntza erabili beharko dute.

7. artikulua. Gizabanakoaren hizkuntz-hautaketari begirunerik ez edukitzea edo berau kontutan ez izatea debekatuta egongo da eta, legeak aurrikusitako zenbait kasutan, zigorgarria izango da.

Agintaritza eta gobernu-erakundeak

8. artikulua. Estoniako ESS-ko agintaritza eta gobernu-erakundeen hizkuntza ofiziala estoniera izango da. Estoniako ESS-ko agintaritza eta gobernu erakundeen ihardunaldi eta batzarrak estonieraz egingo dira eta aktak hala jasota egongo dira.

Estoniako ESS-ko agintaritza eta gobernu-erakundeen agiri ofizialak estonieraz egin eta argitaratuko dira, eta beraien itzulpenak errusieraz.

Errusiera hizkuntza ofizialtzat Estoniako ESS-ko agintaritza eta gobernu-erakundeetan erabili ahal izango da, lege honen 36. artikulua araberera.

9. artikulua. Estoniako ESS-ko agintaritza eta gobernu-erakunderen bat Estoniako ESS-tik kanpoko pertsona edo instituzioren bati zuzentzen bazaio, bi aldeek onartutako hizkuntza bat erabiliko da.

10. artikulua. Estoniako ESS-ko agintaritza eta gobernu-erakundeek estoniera erabiliko dute Estoniako ESS-an dauden enpresa, instituzio eta taldeekiko idatzizko komunikazioetan, eta baita elkarrekiko harremanetan ere.

11. artikulua. Estoniako ESS-an pertsona bati zuzentzerakoan, Estoniako ESS-ko agintaritza eta gobernu erakundeek estoniera erabiliko dute, baina pertsona horrek estoniera menderatuko ez balu, errusiera nahiz beste hizkuntzaren bat erabiliko litzateke.

Estoniako ESS-ko agintaritza eta gobernu-erakundeek pertsonari bere iharduerak estonieraz nahiz errusieraz komunikatu eta gauzatzeko posibilitatea bermatzen dio, eta beraiei agiriak estonieraz nahiz errusieraz igortzekoa, agiriaren xedearen arabera edo pertsonaren nahiaren arabera. Estoniako ESS-ko agintaritza eta gobernu-erakundeetan agiriak beste hizkuntzetan komunikatu edo argitaratzea gerta liteke, erakundearen helburu eta posibilitate, bertako populazioaren konposaketa etniko edo nazioarteko komunikazio beharren arabera.

Enpresa, instituzio eta erakundeak

12. artikulua. Estoniako lurraldean kokaturiko enpresa, instituzio eta erakundeetako hizkuntza ofiziala, nazioarteko komunikazioetarako, estoniera izango da.

Aldi baterako, errusierak hizkuntza ofizial izaten jarrai dezake erakundeetan, Estoniako ESS-ko Sobiet Gorenaren Presidium-ak ezarritako baldintzapean; horrela, epeak erakundeek estoniar hizkuntzara aldatzeko duten gaitasunaren balorapen errealistetan oinarrituz ezarriko dira. Enplegatuei lanari buruzko informazioa estonieraz jasoko dute eta estonierazko barne-agiriak onartuko dituzte. Errusieraz funtzionatzen jarraitzen duten enpresa, instituzio eta erakundeetako azpi-taldeek estonieraz aritzeko eskubidea izango

dute. Barne-komunikazioa estoniera ez den beste hizkuntzaren batetan ere egin liteke, Lege honen 20. eta 25. artikuluen arabera.

13. artikulua. Enpresa, instituzio eta erakundeek dokumentazio teknikoa bere jatorrizko hizkuntzan erabil dezakete.

Estoniako ESS-ko enpresa instituzio eta erakundeek bezeroak hala eskatuta eta ez bestela argitara dezakete dokumentazio teknikoa estoniera ez den beste hizkuntzaren batetan.

14. artikulua. Estoniako ESS-tik kanpoko pertsona nahiz erakunde bati zuzentzerakoan, Estoniako lurraldean kokaturiko enpresa, instituzio edo erakunde batek bi aldeek onartutako hizkuntza bat erabiliko dute.

15. artikulua. Estoniako ESS-an kokaturiko enpresa, instituzio eta erakundeek estoniera erabiliko dute elkarren artean edota Estoniako ESS-ko agintaritzak eta gobernu-erakundeekin komunikatzeko.

Beren barne komunikazioetan erusiera erabiltzen duten enpresa, instituzio eta erakundeek erusiera erabil dezakete batak bestearekin edota Estoniako ESS-ko agintaritzak eta gobernu-erakundeekin komunikatzeko.

Armadako hizkuntz-erabilpena ez du lege honek arautuko.

16. artikulua. Estoniako ESS-an pertsona nahiz erakunde bati zuzentzerakoan, enpresa, instituzio edo erakundeek estoniera erabiliko dute; pertsonak estoniera menderatuko ez balu, erusiera nahiz beste hizkuntzaren bat erabiliko litzateke.

Estoniako ESS-ko enpresa, instituzio eta erakundeek pertsonari bere iharduerak estonieraz nahiz erusieraz komunikatu eta gauzatzeko edota agiriak jasotzeko posibilitatea bermatuko diote, agiriaren xedearen arabera edo pertsonaren nahiaren arabera.

17. artikulua. Estoniako ESS-an kokaturiko enpresa, instituzio eta erakundeen Errepublika barneko txosten eta finantza-agiriak estonieraz egingo dira.

Epaitegiak

18. artikulua. Legezko prozeduratako hizkuntz-erabilpena Estoniako ESS-ko Konstituzioaren 158. art.aren arabera emango da.

Hezkuntza, zientzia eta kultura

19. artikulua. Estoniako ESS-ak hiritar orok ama-hizkuntzan heitzeko duen eskubide berdina onartzen du.

Estoniako ESS-ak estonierazko hezkuntza lurralde osoan bermatuko du.

Errusierazko hezkuntza orokorra bermatuko du ere, erusieraz mintzo den populazioaren banaketaren arabera.

20. artikulua. Estoniako ESS-ko hiritarrek eskolaurreko eta hezkuntza orokorra eskola elebakarretan jasotzeko eskubidea izango dute.

Estoniarrak ez diren umeentzako haurtzaindegi eta eskoletako barne-komunikazioak beren hizkuntzan egin ahal izango dira.

21. artikulua. Estoniako ESS-ak estonieraren irakaskuntza bermatuko du beste hizkuntzetan lan egiten duten eskola eta ikas-talde guztietan, berauek edozein erakunderen kontrolpean egonik ere.

Goi-mailako ikastetxeetan, estoniera menderatzen ez duen ikasle orori estoniera irakatsiko zaio.

22. artikulua. Estoniako ESS-ko hiritarrek eskubidea izango dute aukerako hezkuntza ertain, berezia eta goi-mailakoa estonieraz jasotzeko, Estoniako ESS-an irakasten diren espezialitate guztietan.

Estoniako ESS-an errusiar eskoletan graduatu direnek bermatuta izango dute ondoren Estoniako ikaste-txeetan aukerako hezkuntza ertain, berezia eta goi-mailakoarekin jarraitzeko eskubidea, errusierazko ikas-talde edo ikastetxeak sortzearen bitartez, Errepublikaren behar eta posibilitateen arabera; eta era berean, estonieraren irakaskuntza intentsibo baten bitartez, lanbiderako eskolaratzearen lehen mailan.

23. artikulua. Estoniako ESS-ak bermatu egingo du titulu akademiko bat lortzeko tesi edo memoriak estonieraz aurkeztu eta defendatzeko eskubidea.

Argitalpen zientifikoaren hizkuntzaren hautaketa ez da mugatua izango Estoniako ESS-an. Memoriak eta tesiak dagokion talde akademikoak onartutako edozein hizkuntzatan aurkeztu eta defendatu ahal izango dira.

24. artikulua. Estoniako ESS-ak bermatu egingo du estoniar kultura garatzearen lehenetsua, aldi berean beste talde etnikoen kultur.iharduerei laguntza emango dielarik ere.

Estonierazko informazio hedapena Estoniako ESS-ko herri eta eskualde guztietan bermatuko da.

Estoniako ESS-ak bermatu egingo ditu estonierazko irrati eta telebista kateak eta halaber azken hiru estoniar ESS lurralde osoan ikusi ahal izatea ere.

Estoniako ESS-ak bermatu egingo du filme, bideo eta beste ikus-entzuteko materialak estonierara itzultzea erakusketa publikoetan.

Errusiar telebista programa, irratsaio eta argitalpenetan Estoniako ESS-ari buruzko informazio zabala bermatuko da.

Erljio-iharduera eta elizkizunei dagokienez, hizkuntz erabilpena ez du Lege honek arautuko.

25. artikulua. Estoniako ESS-ko komunitate etnikoek beren hizkuntza erabil dezakete beren ihardueretan eta beren hizkuntzan kaleratutako argitalpen, inprimaki eta agiriak eduki ditzakete.

Bilkurak

26. artikulua. Estoniako ESS-an burutuko diren batzar, hitzaldi eta beste bilkuretako hizkuntza aukeratu ahal izango da. Beharrezkoa bada, ulergarritasuna bermatuko da itzulpen zerbitzuen bitartez.

Nazioarteko eta errepublikaren arteko bilkuretako hizkuntza eta itzulpena antolatzaileek erabakiko dute.

Izenak

27. artikulua. Estoniako ESS-an, toki izenak estonierazkoak izango dira. Historikoki eta kulturalki motiba-tuak dauden salbuespenak eta ez besterik onartuko dira.

Estoniako ESS-ko toki orok izen ofizial bakarra izango du. Izen hiru estoniar latindar alfabetoan finkatuko da eta Estoniako ESS-ak finkaturiko arauen arabera transkriba daiteke beste alfabetoetara.

28. artikulua. Estoniako ESS-ko estoniar hiritar baten izenak izen bat edo gehiagok eta deitura bakun edo bikoitz batek osatzen dute. Izenari beste zati batzu gaineratzea interesatuak hala eskatuta eta ez bestela egingo da. Pertsona baten izena estoniar latindar alfabetoan finkatuko da eta Estoniako ESS-ak finkaturiko arauen arabera transkriba daiteke beste alfabetoetara.

Estoniako ESS-ko estoniarra ez den hiritar batek bere tradizio nazionalaren arabera izena eramateko eskubidea edukiko du, baina erabilpen ofizialetarako izenak gutxienez deitura eta izen bat izango ditu. Estonierazko agiritan, estoniarra ez den hiritar baten izenaren transkribapena arau ofizialetan oinarrituko da.

29. artikulua. Latindar alfabetoan idatzitako Estoniako ESS-ko leku eta pertsona izenen nazioarteko forma Estoniako ESS-an erabilitakoen berdina izango da.

Estonierazko hitz bateko edo jatorriz latindar alfabetoan idatzirik izen ofiziala duen garraio bide, eraikun-tza, e-estruktura, etab.en kasuan, bere nazioarteko forma estoniar testuetan azaltzen den bezelakoa izango da.

30. artikulua. Izenen erabilpenerako arau zehatzak Estoniako ESS-ko Izenei buruzko Legean finkatuko dira.

Seinaleak eta informazioa

31. artikulua. Estoniako ESS-an estonierazko inprimakiak erabiliko dira. Estoniar testua itzulpenez osa liteke.

Estoniera ez den beste hizkuntzazko inprimakiak Lege honen 12, 20, 24. artikuluen arabera erabil daitezke, eta halaber Estoniako ESS-tik kanpoko pertsona nahiz erakunde bati zuzentzerakoan.

32. artikulua. Zigilu eta ikurren testua estonierazkoa izango da, beharrezkoa bada itzulpena izango delarik.

33. artikulua. Jendaurrean erakusten diren seinale, kartel, ohar eta iragarkietako testua estonieraz egongo da. Beste hizkuntzarako itzulpen edo transkribapenak gainera daitezke, baina ez dira estonierazko testua baino luzeagoak izango. Itzulpenak tokian tokiko populazio, errepublikarteko eta nazioarteko beharrak kontutan hartuta egingo dira.

Komunitate etnikoen kultur ihardueren, eskolen eta nazioarteko komunikaziorako diren kartel, ohar eta iragarkiak beste hizkuntzetan egon daitezke.

Estoniako ESS-an saltzen diren ondasunek argibide-orri bat izango dute, estonieraz ere. Estoniako ESS-an ekoiztu eta saltzen diren produktuen etiketek gutxienez estonieraz azaldu behar dute.

34. artikulua. Estoniako ESS-an erabiltzen diren fabrika-marketako konbinazio hizkiak latindar alfabetoko karakterrak eta ez besterik eduki ditzake.

Legearen aplikazioa

35. artikulua. 2, 3, 11 eta 16. artikulua urtebeten hasiko dira indarrean. 6. artikulua, 10. artikulua 1. parrafoa, 31 eta 32. art., 33 artikulua 3. parrafoa bi urtetan, eta 5 art., 15 artikulua 1. parrafoa, 17 eta 34 artikulua, Lege hau kaleratu eta lau urteren barruan.

36. artikulua. Zenbait administrazio lokal eta gobernu-erakunderi dagokienez, non errusiera hizkuntza ofizialtzat darabilten, eta beraien jurisdikziopean dauden populazioaren gehiengoak estoniera menderatzen ez duen, Lege honen 8. artikulua 1. parrafoa indarrean sartzeari Estoniako ESS-ko Sobiet Gorenaren Presidium-ak atzera dezake, beronek xedatuko duelarik epea zein izango den estoniera hizkuntza ofizialtzat berrezartzeko aukera zehatzak zeintzu diren ikusi ondoren.

Goiko parrafoa ez dagokio Tallinn-i, Estoniako ESS-ko hiriburuari alegia, ez eta bere edozein eskualderi.

37. Artikulua. Lege honetako 4. artikulua piskanaka jarriko da indarrean Lege honen aldarrikapenaren ondorengo lau urteetan.

4. artikuluan zerrendatutako espezialitate eta postuak, pertsona hauek lan-kontratu bat amaitzean eman behar duten hizkuntz-maila, frogagiriaren eskakizunak, hizkuntz-irakaskuntzari buruzko erregulazioak, eta halaber 4. artikulua indarrean sartzeko epeak Estoniako ESS-ko Ministro Batzordeak erabakiko ditu, Estoniako ESS-ko Sobiet Gorenaren Presidium-aren menpe dagoen Hizkuntzaren Babeserako Batzordearen onepenez.

Legea betetzeari buruzko erantzunkizuna eta gainbegiraketa

38. artikulua. Administrazio lokal eta agintaritza eta gobernu-erakundeetako buruek, nola enpresa, instituzio eta erakundeetako administratzaileek beren gain hartu beharko dute Lege hau betetzeari buruzko erantzunkizun pertsonala, dagokien jurisdikzioan.

Aipaturiko funtzionarioak, eta halaber Lege honetako 4. artikuluan aipaturiko pertsonak, Lege honen borondatezko urraketaren errudun aurkituak izatean, Legeak aurrikusi bezala zigorra josoko dute.

39. artikulua. Lege hau betetzeari buruzko gainbegiraketa Estoniako ESS-ko Sobiet Gorenaren Presidium-aren eta honek eratu beharreko Hizkuntzaren Babeserako Batzordearen esku utziko da.

Hiritarren Eskubide Etnikoei buruzko Estoniako Errepublikako Legea

Estoniako ESS-ak etnien garapen librearen beharra onartzen du eta autoerrealizazio etnikoa bultzatzen du.

Estoniako ESS-ko hiritar guztien eskubide etnikoetarako berma bakarra Estoniako herriak bere lurralde etniko eta burujabetzarako duen eskubide ukaezina da eta ez besterik.

Estoniako ESS-ko beste hiritarren eskubide etnikoak gauzatzekoan, estatuaren abiapuntua estoniar eta talde etnikoen indarrak batzeko beharra da, Estoniako subiranotasun politiko, ekonomiko eta kulturala erdiesteko.

1. artikulua. Estoniako ESS-ak, estatu subirano eta libre dena, bere bizilagun guztiei bermatzen dizkie eskubide eta askatasun politiko, ekonomiko eta sozialak, beren jatorri etnikoa edozein delarik ere.

2. artikulua. Estoniako biztanle guztiek, beren jatorri etnikoa eta nazionalitatea edozein delarik ere, Estoniako ESS-ko konstituzioa eta Errepublikako beste legeak ere aintzakotzat hartu beharra dute, eta estoniar eta beste talde etnikoen kultura, ohiturak eta tradizioak errespetatu.

3. artikulua. Estoniako ESS-an osatu eta legeari jarraiki erregistratu diren elkarte etnikoek eskubidea dute lege-zirriborroak beren errepublikako organuen bidez aurkezteko.

4. artikulua. Estoniako hizkuntza eta kultura bultzatzeaz gain, Estoniako ESS-ak baldintzak sortuko ditu talde etnikoek beren kultura eta hizkuntza libreki gara ditzaten.

Jatorri etniko guztietako hiritarrek honetarako eskubidea dute:

- Kultur elkarte etnikoak sortzeko.
- Hezkuntza orokorra estonieraz, errusieraz edo beste hizkuntzaren batetan jasotzeko, estatuako eskoletan nahiz kultur elkarteen bidez.
- Lanbide hezkuntza, goi mailakoa edo ondorengoa estonieraz, errusieraz edo beste hizkuntzaren batetan jasotzeko, estatuak berau Estoniako ESS-ko beharren arabera bermatzen duelako.
- Informazioa zabaldu eta kultur bizitza beren hizkuntzan eratzeko, beren ohitura etniko eta erlijiozkoei jarraiki.
- Estoniako ESS-tik kanpoko talde etniko bereko kideekin komunikatzeko, dagokien nazioetako erakunde eta elkarte etnikoekiko kultur taldeen bitartez harremanak izateko.

5. artikulua. Kultura etnikoaren garapenerako lanean diharduten erakundeek eskubidea dute, estatu sistematik eta beren diruaz, kultur eta hezkuntz instituzioak eratzeko, fundazioak sortu eta sariak eta beka emateko, negozioetan parte hartzeko eta argitalpenak kaleratzeko.

6. artikulua. Monumentu etniko, kultural eta historikoak eta ikur etnikoak estatuaren babespean egongo dira.

7. artikulua. Estoniako ESS-ko hiritar guztiek dute zein talde etnikorekin identifikatzea nahi duten libreki erabakitzeko eskubidea, beren jatorri etnikoaren arabera. Estatuak talde etniko bakoitzaren harrotasuna eta

duintasuna babesten ditu.

Inor ez da bere jatorri etnikoari uko egitera behartua izango.

8. artikulua. Jatorri etnikoa dela eta, beste hiritar bat edonola iraintzea debekatuta dago.

Legeak zigortu egingo du edozein bereizkeria, nagusikeria edo gorroto etniko.

9. artikulua. Lege hau gauzatzeko beharrezkoak diren legezko ekintzak Estoniako ESS-ko Sobiet Gorenak hartuko ditu bere gain.

Itzultzailea: Elena Alvarez Martinez

Letoniako Errepublikako Hizkuntz Legea

Letonia da herri letoniarra bizi deneko munduko lurralde etniko bakarra. Herri honen, bere kulturaren eta bere garapenaren arrazoiatariko bat hizkuntza da, letoniera alegia. Azken hamar urteotan letonieraz geroz eta gutxiago mintzatzen da bizitza sozialari nahiz estatu mailakoari dagokionez eta arrazoi horregatik beharrezkoa ikusten da letoniera babestuko duten ekinbide bereziak zehaztea. Letoniera babestea helburu-duten ekinbide horiek hizkuntzaren estatutuak bermatzen ditu. Horregatik, estatuak ziurtatu egiten du letonieraren erabilpen erabatekoa bizitza estatal eta sozialeko atal guzti guztietan, baita ezkuntzan ere.

Letoniako Errepublikak atzerrian letonieraren ikaskuntza eta irakaskuntzarako bideak erabat zabaltzen ditu. Aldi berean Letoniako Errepublikan mintzatzen diren gainontzeko hizkuntza eta dialekto oro errespetatzen daitezela zaintzen du.

Estatuko hizkuntza ofizialaren estatutua letonierari dagokio, beraz, estatutu horrek ez dio uko egiten beste naziotasun bat izanik beren ama hizkuntza edota beste hizkuntzaren bat erabiltzeko duten eskubide konstituzionalari.

1. Kapituluak: Orokortasunak

1. Artikulua. Letoniako Errepublikan letoniera da Estatuko hizkuntza ofiziala.

2. Artikulua. Estatuak ziurtatu egiten du letoniako herritar guztiek letoniera ikasteko duten eskubidea, finantziatu egiten du estatuko instituzioetan letonieraren ikasketa eta behar den material didaktikoaren ekoizpena antolatuta egiten du.

3. Artikulua. Letoniako Errepublikako hizkuntzen legeak zehaztu egiten du letonieraren nahiz beste hizkuntzen erabilera zein den estatu, ekonomia eta gizarteko ataletan, era berean aukeratzeko eskubidea eta hizkuntzen babespena ere ziurtatu egiten ditu.

2. kapituluak: Biztanleek duten eskubidea hizkuntzak aukeratzekoan.

4. Artikulua. Biztanleek duten aukera egiteko eskubidea gauzatu dadin, Estatu eta Administrazio botereko instituzio orok, baita enpresa eta erakundeetako enplegatuek ere estatuko hizkuntza ofiziala ulertu eta erabili egin beharko dute bere lan profesionalak burutu ahal izateko. hizkuntzen ezagupena zenbaterainokoa behar duen izan Letoniako Errepublikako Ministrari Kontseiluak onetsitako araudiak zehazten du.

5. Artikulua. Letoniako Errepublikaren mugetan antolatzen diren biltzarre, bilera eta bestelako saioetako hizlariak libre daukate gogoko duten hizkuntza aukeratzea beren ihardunetarako.

Saio publikoetan, antolatzaileek ziurtatu egin beharkodute estatuko hizkuntza ofiziala den letonierarako itzulpenaegitea. Baldintza honek ez du eraginik izango baldin eta antolatzailea nazioko erakunde kulturalen bat edo erlijioetsuren bat denetan.

3. kapitulua: Estatu eta Administrazio botereko instituzioetan, enpresetan, establezimendu eta erakundeetako Hizkuntza.

6. Artikulua. Letoniako Errepublikako administrazioiko eta botereko instituzioetan bilera eta batzarrraldiak estatuko hizkuntza ofizialean egingo dira. Ez bailitz hizkuntza hori ezagutuko, bilera eta batzarrraldiran beste hizkuntzaren bat erabili ahal izango da, baina betiere, erabateko adostasunez. kasu honetan, eta bilerara edo batzarraldira etorri diren etariko norbaitek horrela eskatuko balu, antolatzaileek estatuko hizkuntza ofizialera, hots, letonierarako itzulpena ziurtatu egin beharko dute.

Enpresek, establezimenduek eta erakundeek, beren jatorri nazioarekin dituzten harremanetan lanerako araudi hauerabiliko dute, baldin eta horrek garapen normalari eragiteaz dion artean eta nazioarteko eskubideekin eta tradizioekin kontraesanik sortzen ez baldin bada.

Estatuko, administrazioiko, nahiz udalerrietako instituzioei establezimenduek, enpresek eta erakundeek aurkezteko dituzten dokumentazioak estatuko hizkuntza ofizialean beharko dute egon idatzita.

8. Artikulua. Estatuko eta administrazioiko instituzioek herri tarreiaurkeztutako dokumentazioa estatuko hizkuntza ofizialean egongo da idatzita, baita enpresek, erakundeek eta estatuko establezimenduek aurkezten dituztenak ere.

Heziera akademikoa frogatzen duen dokumentazioa eta testuzientifikoko artikulua ingelesez idatzia egon daiteke, bainabetiere alboan estatuko hizkuntza ofizialean idatzitako aduelarik.

Enpresetako eta erakundeetako establezimendu kreditatuek argitaratzen duten dokumentazioan estatuko hizkuntza ofizialarekin batera beste batzu ere erabil ahal izango dira.

Estatuko nahiz administrazioiko instituzioek eta era berean establezimenduek, enpresek eta erakundeek letonieraz, ingelesez, alemanieraz eta errusieraz jasotzen dituzten dokumentazioak onetsi egin behar dituzte. Beste hizkuntzabatuetan idatzitako dokumentazioetan beharrezkoa da estatuko hizkuntza ofizialera egingandako itzulpenaz laguntzea, azken horinotari batek onetsia egon beharko duelarik.

9. Artikulua. Letoniako Errepublikako estatuko eta administrazioiko instituzioek eta establezimenduek, erakundeek eta beren enplegatuek biztanleek idatzizko eskariei eta murtzioeierantzuna estatuko hizkuntza ofizialean emango diete. Estatuko eta administrazioiko instituzioek, establezimenduek, erakundeek eta beren enplegatuek eskarigileak erabili duen hizkuntzan ere eman dezakete beren erantzuna.

4. kapitulua: Irakaskuntzaren, Zientziaren eta Kulturaaren Hizkuntza.

10. Artikulua. Letoniako Errepublikan bermatua dago heziera estatuko hizkuntza ofizialean jasotzeko eskubidea. Beste naziotasun bat duten biztanleek heziera beren ama hizkuntzan jasotzeko duten eskubidea ere onetsia dago.

11. Artikulua. Letoniako Errepublikak bermatu egiten du ertaineko heziera espezialduak eta profesionalak estatuko hizkuntza ofizialean jasotzea, baita beste hizkuntzetan ere Letoniako Errepublikarentzako beharrezko diren espezialitateetan, ez delarik kontutan hartzen hezkuntz establezimenduen estatuekiko duen lotura.

12. Artikulua. Hezkuntz establezimendu guztietan beste heziera hizkuntzabatekin batera, letoniera irakatsiko da, zeri kusirik izan gabe administrazioarekiko lotura. Oinarritzko, hezkuntza ertaineko, hezkuntza

ertain espezialduko, lanbide eskoletako etagaintzeko ikasleek letoierari buruzko azterketa gaindituegin beharko dute. Letoniera zein mailataraino ezagutu beharden zehaztuta dago eta hizkuntza horren irakas-kuntza ziurtatuegiten du Letoniako Hezkuntz Ministraritzak eta dagokiengaintzeko ministraritzek.

13. Artikulua. Irrati eta telebista nazionaleko emanaldietan, beste nazioetara zuzenduriko zuzeneko saioak ezik, letonieraz izangodira. Kasu berezi horietan emanaldiak itzuliak beharko duogon, hizlariak dioena azpitemu batetan azalduko delarikitzulita estatuko hizkuntza ofizialean.

14. Artikulua. Ikerketa zientifikoetan erabili behar den hizkutzarenaukera libre da Letoniako Errepublikan. Maila zientifikokoakizateko memoriak letonieraz nahiz beste hizkuntza batezaurkeztu eta idatzita egon beharko dute. Hizkuntza letonieraez eta besteren bat denean mailen artikulaziorako kontseiluZientifikoak onetsia beharko du egon, beti ere egilearekinadostasunean.

15. Artikulua. Letoniako errepublikan bermatuta dago letonieraren etabere dialektoen erabilera, baita legezko idatzizkohizkutzarena ere. Estatuak berebat bermatu egiten duletonieraren babesia eta garapena.

5. kapitulua: Hizkuntza titulu eta informazioan.

16. Artikulua. Letoniako Errepublikako toponimoak letonieraz daudeosatuta eta eginak. Beste hizkuntza batetan eman behardireneko kasuak administrazio lokalak zehazten ditu.

17. Artikulua. Establezimendu, enpresa eta erakundeen izenak letonierazosatuta eta eginak eta beharrezkotzat erizten bada bestehizkuntza batetan eman ahal izango dira, baita itzulita ere.

18. Artikulua. Pertsona izenak letonieraz letoniako tradizioaren edotalage linguistikoen arabera erabiltzen dira. Beste hizkuntzaren batetik jasotako pertsona izenak izen propioen eraketarako arauak erabiliz idatzi eta erabiliko dira.

19. Artikulua. Estatuko eta administrazioko testu sekretuak, nahizestablezimendu, erakunde eta enpresetakoak letonieraz egongodira idatzita. Atzerriko gaitarako Ministeritzako testu sekretuak beste hizkuntza batetan idatziak egon daitezke..

20. Artikulua. Iragarki publikoak, kartelak, pankartak, publizitatea,etiketak eta argibide eta erabile-rarako azalpenak estatuko hizkuntza ofizialean egongo dira idatziak. Etiketak, argibideak eta erabilpenerako azalpenak letonieraz gain bestehizkuntza batetan idatziak egon daitezke.

Merkantzien logotipoak ez dira beste hizkuntzetara itzuliko.

Artikulu honen erabilera Letoniako ErrepublikakoMinistrari Kontseiluak onetsitako araudiak erre-glamentatzen du.

6. kapitulua: Hizkuntzen babespena.

21. Artikulua. Hizkuntzen Legea betetzen denetz Letoniako ErrepublikakoKontseilu Goreneko Lehendakaritzako Estatuko HizkuntzBatzerdeak., Ministrari Kontseiluko Estatuko HizkuntzZentruak, Esta-tuko Hizkuntz ikuskatzaileek eta agintarilokalek zaintzen dute.

22. Artikulua. Zerbitzuetako establezimendu eta erakundeek, non bertakoagintariek edota enplega-tuek biztanleekin harreman jarraiaibait duten, estatuko hizkuntza ofiziala den letoniera ezulertzeik sortzen diren kalteak konpondu egin beharkodituzte, ondorioz galera ekonomikorik egon bada diru horiituzuliz, bai

agintariak berak, bai emplegatuak. Establezimenduak edo erakundeak eskubidea dauka, indarreangoekin-tza juridikoak ezarri ostean, agintari edo enplegatu horren aurkako ekintzei iharduteko.

23. Artikulua. Hizkuntzen Legea hausten dutenei printzipio legislatiboan arbera eskatuko zaizkie erantzunkizunak.

Itzultzailea: Elena Alvarez Martinez

Lituaniako Hizkuntz Legea

Lituaniako S.E.S.ak bertan bizi diren guztiei ziurtatu egiten die, beren naziotasuna (hots, etnia) kontutan hartu gabe, eskubide, askatasun politiko, ekonomiko eta sozial berberak, beren nazioko nortasuna eta beren Kulturaren jarraipena aintzatetsi, eta nazio kontzientzia eta beren nortasunaren adierazpena sustatuko du.

Lituaniar bizi diren edozein nazioko pertsonak Lituaniako S.E.S.aren Funtsezko Legea eta beste lege batzu behatu, beren estatuko subiranotasuna eta beren lurralde-osotasuna babestu, Lituaniako estatu eta independentearen ezarriaren parte hartu, estatuko hizkuntza, kultura, tradizioak eta ohiturak errespetatu behar dituzte.

1. Artikulua. Nazioko berdintasun eta gizatasun printzipioen arabera gobernattzen duen Lituaniako S.E.S.ak Lituaniar bizi diren gutxiengo etnikoei beren garapen askea bermatu eta nazionalitate guztiak eta beren hizkuntzak errespetatuko ditu.

Arza, nazionalitate, hizkuntz edo nazionalitate batekin lotutako beste alderdi batzuegatiko edozein diskriminazio debekatua eta zehagarria izango da Lituaniako S.E.S.aren legeek ezarritako ihardunbidearen arabera.

2. Artikulua. Estatuak babespen bera emango die Lituaniako SESaren hiritarguztiek beren nazionalitatea kontutan hartu gabe.

Lituaniako S.E.S.ak, gutxiengo etnien interes orok kontutan hartuz eta beren legeek ezarritako ihardunbidearen arabera, honako eskubide hauek bermatzen dizkie:

*Estatuaren sostegua lortzea beren kultura eta hezkuntza garatzeko.; hau da, beren sorterriko hizkuntzan hezi, eskolaurreko erakundeak, ikasgelak, hezkuntza ertaineko eskolak, zein taldeak, fakultateak, eta subsidiarioak goi mailako hezkuntza erakundeetan, zeintzuek gutxiengo etnikoentzat irakasleak eta espezialistak trebatuko dituzten; (1.992ko Urtarrilaren 29an emendatua).

*Prensa eta informazioa beren sorterriko hizkuntzan;

*Edozein edo batere erlijiorik, erritu erlijioitsu edo folklorikorik beren sorterriko hizkuntzan praktikatzen

*Lituaniatik kanpo bizi diren herriedekin harremanak izan;

*gobernuko organismoetan maila guztietan ordezkatuak izan hautapen unibertsal, berdina eta zuzenarekin adostasunez;

*estatu ahalmenean edo gorpuz, enpresa, erakunde edo gobernuko organismoetan edozein lanpostu izan.

3. Artikulua. Eskari eta ahalbideen arabera, Lituaniako goi mailako irakaskuntza instituzioek eta espezialdutako irakaskuntza ertaineko eskolek, erakunde estatal eta publikoen bitartez kontratatutako, pertsona espezializatuak prestatuko dituzte kultura etnikoen beharrei erantzuteko.

Beharrezkoa denetan Lituaniako edonork atzerrian burutu ahal izango ditu ikasketak.

4. Artikulua. Talde minoritario nabarmenak dauden tokietako bulego eta erakundeetan gutxiengo

horren hizkuntza erabiliko da liuanieraz gain.

5. Artikulua. Lege honetako 4. artikuluan adierazten diren zonaldeetan kokatuko diren argibiderako seinaleak liuanieraz nahiz gutxiengo horren hizkuntzan idatziak egon daitezke idatziak.

6. Artikulua. Gutxiengo etnikoen monumentu historiko eta kulturalak Lituaniako ondare kulturalaren barneko hartuko dira eta estatuak emango die babes.

7. Artikulua. Gutxiengo etnikoen kultur erakundeek badute eskubiderik hezkuntzarako eta kulturarako instituzioak jartzeko, beren diruarekin egingo dutelarik. Estatuak sustengu emango die jendearen hezkuntza eta kultura mailako xedeei erantzuten ahalegintzen direnerakunde eta instituzioei.

8. Artikulua. Lituaniako S.E.S.eko edozein biztanlek, pasaporte bat lortzean, beren naziotasuna aukeratzeko libre dira beren gurasoen naziotasunaren arabera.

9. Artikulua. Gutxiengo etnikoen erakunde publiko eta kulturalak legek ezartzen dituzten prozeduren arabera arituko dira euren zereginetan (1.990eko Urtarrilaren 29an emendatua).

10. Artikulua. Lituaniako herriko S.E.S.ko Soviet Gorenaren eta tokiko Sovieten ordezkarien erabakien arabera gutxiengo etnikoen batzorde publikoak osatu ahal izango dira. batzorde horiek gutxiengo etniko horietako erakunde publikoekin egongo dira koordinaturik. Aipatutako batzorde horien botereak gorputz fundatzaileak zehazturik egongo dira.

Naziotasunen batzordea gutxiengo etnikoen behar sozial eta kulturaleri erantzuteko sortu da, Lituaniako S.E.S.eko Ministrari Kontseiluaren eskutik.

Lituaniako Errepublikako Kontseilu Gorenaren Ebazpena, Ekialdeko Lituaniako Arazoak Ikertzeko Sortu zen Estatuko Batzordeak ateratako Ondorioetatik.

Lituanako Errepublikako Kontseilu Gorenak, Ekialdeko Lituaniako Arazoak Ikertzeko Sortu zen Estatu Batzordeak aurkeztutako ondorioak kontutan harturik eta era berean, Vilnius eta Salcinikaiko bailarek eta Tarkai, Sirvintos eta Svcncionys bailaretako distritu zenbaitek aurkeztutako proposamenak aztertu zituen lan talde koordinatuak ateratako emaitzak ere baloratuz, eta Lituaniar bizi diren gutxiengo etnikoen beharrei egoki erantzuteko estatuak duen gaitasun ekonomikoa kontutan honako hau erabakitzen du:

1. Lituaniako Errepublikako Gobernuaren esku jarri Lituaniako Errepublikako Kontseilu Gorenari eska diezaiola 1.991ko Maiatzaren 31a baino lehenagorako Lituaniako Errepublika zatitzen den atal administratibo-territorialen zirriborroa egin dezala, bertan Salcinikai eta vilniuseko egungo lurralderik Vilniuseko lurralde distritua osatuko dutelarik ziurrenera.

2. Sistima Legalaren Batzordearen, Herritarren eta Gutxiengo Etnikoen Eskubide Batzordearen eta Lituaniako Errepublikako Batzorde Goreneko Aginte Lokalaren Arazoetarako Batzordearen eskuetan jarri aurrez aipatu diren lurralde horietako herritarrek dituzten betekizun etniko, kultural, sozial eta ekonomikoei buruzko proposamenak ematea eta 1.991ko Maiatzaren 31a baino lehenago Vilniuseko lurralde distrituaren statusaren zirriborroa egitea. Talde horien artean zeresanik ere edukiko luke Ekialdeko Lituaniako Arazoa Ikertzeko Sortu zen Estatuko Batzordeak.

3. Lituaniako Errepublikako Gobernuaren eskuetan jarri Lituaniar dauden gutxiengo etnikoei zuzendua egongo den goi mailako ikasketetarako programa antolatzeke lana 1.991ko Maiatzaren 1a baino lehenago burutu dezan, eta baita aipatutako programa hori 1.991an erabiltzen hastea.